

kjer si lahko ogledamo hišo, kjer je živela Levstikova ljubezen **Zidarjeva Tona**, le nekaj metrov naprej pa je obnovljena več kot sto let stara Resnikova kašča, kjer je na množičnih pohodih tudi prijetna kontrolna točka.

Pot letošnjega pohoda bo od tod nekoliko spremenjena, saj pri transformatorju zavijemo desno v gozd in po obrobju gričev pridemo do razvalin gradu Turn, kjer je bil Levstik domači učitelj. Še nekaj sto metrov in zavijemo z

glavne ceste proti naselju Okrog in naprej proti Čatežu, kjer je cilj Levstikove poti.

In kako od tod priti do doma? Na množičnih pohodih je organiziran avtobusni prevoz nazaj v Litijo ali naprej na Veliko Loko. Sicer pa se lahko odločimo, da peš nadaljujemo proti Veliki Loki, od koder so dobre železniške zveze z Ljubljano in Novim mestom. Odvisno od hitrosti hoje porabimo od Litije do Čateža 5 do 6 ur zmerne hoje, do Velike Loke pa še kakšno uro.

POGOVOR Z LEOM DICKINSONOM, PUSTOLOVSKIM FILMARJEM

V BALONU NAD EVERESTOM

STONE FRELIH

Pred tedni sva se srečala na festivalu v Trentu, kjer je bil član žirije. Z zlomljeno nogo je na berglah krevsal okoli in se jezil sam nase. Potem je le povedal, da mu je pri plezanju zdrsnilo. Ker mu je kožo na dlaneh ožgalo in se ni mogel več držati, se je spustil. »Saj ni bilo globoko,« je rekel, »manj kot deset metrov. Ampak vseeno dovolj, da sem si zlomil nogo. Še sreča, da sem si zlomil levo, desna je bila zlomljena že šestnajstkrat.«

Leo Dickinson je filmski režiser, izjemen in unikaten. Vedno dela »svoj« film in se ne podreja zakonom pogrošne komerciale. V ustvarjalnem opusu ima več kot trideset izjemno uspešnih filmov.

»Prvi stavek, ki sem ga v življenju izrekel, tako pravi moja mama, je bil: Imam idejo. Kar naprej se mi porajajo ideje, različne ideje, največ jih je seveda filmskih. Čisto jasno lahko vidim filmske podobe, vidim tudi posnet film, velikokrat celo, preden ga začnem snemati, težava pa je v tem, da drugih ljudi ne morem prepričati, da bi si predstavljali vsaj del tistega, kar vidim sam. Da bi videli in razumeli mojo vizijo filma. Seveda mislim predvsem na ljudi, ki jih skušam prepričati, da bi v moj film vložili nekaj svojega denarja.

Kako bi Leo Dickinson predstavil samega sebe?

»Znam skakati s padalom, jadрати z balonom, sem plezalec, jamar, nekaj malega kanuista, čeprav neizkušen. Pravzaprav nisem ekspert v nobeni panogi. Sem pa dober udeleženec vsake avanture, če razumete, kaj hočem reči.«

Ste najprej režiser, ki se je odločil snemati športne filme, ali ste najprej športnik, ki se je posvetil še filmu?

»Moja definicija se nekoliko razlikuje od vaše. O sebi, recimo, ne mislim, da sem režiser športnih filmov, še manj, da sem športnik. O sebi bi rekel, da sem pustolovec.

V angleščini, ki je pedanten jezik, pomeni bese-

Leo Dickinson, pustolovski filmar

da šport nekaj, kjer tekmuješ, na primer smučanje, nogomet, golf. To so športi. To, kar počnem sam, pa so pustolovščine. Tu tekmujem sam s seboj, vedno v harmoniji z naravo, ne proti njej. Otočani te razlike razumemo, drugi nekoliko težje. Zato tudi mislim, da nisem športni avtor.

Že prej sem rekel, da sem bil kar dober plezalec, res pa ne tako dober, kot sta **Messner** ali **Česen**, še posebej ne tako dober, kot je Tomo. Tako mi je uspelo prepričati televizijske ljudi, da bom z ekipo, ki sem jo sestavil, preplezal severno steno Eigerja in zraven snemal. To je bilo leta 1970. In to je bil moj prvi film.

Še enkrat sem se vrnil v Eiger in vi verjetno poznate ta drugi film. Že prvi pa je bil zelo spodobno narejen, saj ga je za televizijsko predvajanje kupila tudi NBC, kar je bilo za tiste čase nekaj nenavadnega. Po prvem uspehu sem mislil, no, zdaj si na konju, ljudje z denarjem bodo kar sami od sebe prihajali k tebi in ti ponujali finančno pomoč. Pa ni bilo tako. Danes

vem, da vse težave ostanejo; kar je še slabše, problemi postanejo še večji.

Taisti televizijci, ki so mi omogočili posneti prvi Eiger, so govorili, dobro, to je bilo naključje, posrečilo se ti je, ampak naslednjič se ti ne bo več, kvalitete ne moreš ponoviti. Pregovoril sem jih in posnel nekaj dobrih filmov v Patagoniji. Potem sem se filmanja plezarije za nekaj časa naveličal. Na vrsto je prišel Dudh Kosi, film o veslanju s Himalaje. Pri tem filmu sem uporabil vse svoje izkušnje s snemanjem alpinističnih filmov, čeprav je šlo za drugačno pustolovščino. Vzel sem podvodno ohišje 16-milimetrske kamere, ga namontiral na špico kanuja in dobil izredne slikovne efekte. Posebno dober je tisti prizor, ko eden od veslačev pade čez rob čolna. Dudh Kosi je pobral več nagrad kot vsi drugi moji filmi skupaj.

V Trentu sem nekoč sodeloval s filmom o Matterhornu in takrat sem srečal **Reinholda Messnerja**. Tako je prišlo do najinega sodelovanja in rezultat je bil film Everest brez maske.«

Protagonista tistega Dickinsonovega filma sta bila **Reinhold Messner** in **Peter Habeler**.

»Tudi ta film je pobral precej nagrad. Potem sem sklenil, da je alpinističnih filmov dovolj, kajti nisem se hotel ponavljati. Še danes sem prepričan, da moram z vsakim filmom predstaviti novo idejo in večjo kvaliteto. To so mi omogočili filmi o padalstvu, surfanju, balonih, smučanju.«

Več kot dvajset let že snemate filme. Je danes drugače kot na začetku? Je lažje?

»V principu bi moralo biti lažje. Pa ni, ker je več konkurence. Toda to, da se več ljudi posveča pustolovskim filmom, še ne pomeni, da nastaja več dobrih filmov. Naj vam odgovorim drugače. Biti po kvaliteti drugi na lestvici že ni več dobro, že ni dovolj. Šteje samo najboljši, prvi. In ker se več ljudi ukvarja s snemanjem, je težko dobiti denar. Hkrati vem, da bo vedno težje.

Kako se potem znajdete v finančnih zadevah? Poznate kakšen poseben trik?

»Ne, v Angliji niti recepti niti triki ne uspevajo. Zdaj še posebej ne, ker se kvalitetni standardi televizijskih družb tako drastično nižajo. Trenutno smo v zelo nezavidljivem položaju.

21. oktobra lani smo z dvema balonoma poleteli z višine 4800 metrov s planote Gokio, subtropski zračni tok nas je odnesel na višino 9500 metrov in na tej višini smo s hitrostjo 65 vozlov preleteli Everest. Bilo je čudovito. V uri in pol smo preleteli 95 milj. Pristali smo 18 milj globoko v Tibetu. V obeh košarah sem imel sedem kamer, pet filmskih (super 16 mm) in dve videokameri. Pri pristanku smo strmoglavili in nekaj kamer je bilo popolnoma uničenih, nekaj samo delno poškodovanih. Bolj kot ljudje jo je srečno odnesla škatla s filmskim trakom in kasetami.

V balonu na višini 9500 metrov nad Everestom in sosednjimi himalajskimi vrhovi

Film o tem podvigu sem pravkar končal, dolg je 56 minut in *moram* se pohvaliti, film je ven/, very good.«

Kot filmski avtor ste popolnoma neodvisni?

Popolnoma. Ko se mi porodi prava ideja, poskušam zbrati potreben denar, če mi to uspe, sestavim ekipo in snemanje lahko začnemo. Tehniko imam svojo, tako da tudi s tem ni težav. Kakšnih dolgoročnih načrtov za prihodnost si ne delam. Srečo imam, da je moja najbližja sodelavka kar žena Mandy. Ubada se s producentskimi posli, je pa tudi izredna kamermanka, posebno s teleobjektivi.«
Treba je omeniti, da je Mandy lanska britanska državna prvakinja v padalstvu.

»Povedati moram, da z običajnimi filmarji skorajda ne delam. Vedno si izberem prave in izkušene pustolovce, ki lahko sami pazijo nase«

Kaj pa nevarnost, pravzaprav odnos do nevarnosti?

»Poskušam se ji izogniti.«

Kaj sploh je za vas nevarnost?«

»V nevarnih situacijah se kar dobro znajdem. Vsaj doslej sem se. Je pa res, da se moraš na nevarnosti privaditi. To ni nekaj vsakdanjega, zato tudi ne naravnega. Tole bi rad bolj natančno razložil. Naravno je, da mora vsakdo umreti. Toda smrt ni vedno nevarna, čeprav je definicija

za nevarnost: izziv življenja. Vsakdo, ki se spušča v kakršnokoli pustolovščino, se bo prej ali slej srečal z nevarnostjo, recimo plezalec, padalec, jamar.

Prav zato, ker se tak človek pogosteje srečuje z nevarnostjo, se nanjo bolje pripravi. Ko na festivalu gledam kakšen izrazito neumen film, v katerem dekle histerično kriči, da bi nam pričarala občutek strahu, je to povsem nenaravno. Samo v hollywoodskih filmih ljudje noro kričijo, če jih napadejo teroristi. Taki filmi so izrazito slabi, ker niso realistični. Vsiljujejo nam namreč povsem netočno sliko ljudi. Ljudje se v principu zelo odločno spoprimejo z nevarnostjo. Gre za naravni instinkt, kako preživeti. Nenehno življenje z nevarnostjo te naredi previdnejšega in v tem je vsa modrost.«

In kaj je bilo dosedaj najbolj nevarnega v vašem življenju?

»Obiskovanje filmskih festivalov. Preveč ješ, preveč piješ, delaš neumnosti. Filmski festivali zagotovo ne koristijo dobremu zdravju. No, zdaj pa resno! Lani sem snemal film o padalstvu in šlo je vse narobe. Eden od snemalcev je izgubil občutek za višino. Z zaprtim padalom je padal zelo globoko, tako da mu ga je komaj 100 metrov nad zemljo uspelo odpreti. Samo nekaj sekund še, pa bi tresčil na tla. Jaz sem ga z drugo kamero včas snemal. - Tudi meni se je pred leti pripetilo nekaj podobnega... Spominjam se, da sem pri tem, ko sem kot kamen letel proti tlem, pomislil, zdaj - zdaj bom umrl. Nič nisem bil prestrašen. Ko sem se tako soočil s smrtno nevarnostjo, se nisem nič bal.«

FRANCESCO PETRARCA NA MONT VENTOUXU

ROJSTVO PLANINSTVA NA VETRNIKU

*Objavljamo prevod Petrarcevega pisma, v katerem opisuje svojo turo na **Mont Ventoux** (= »Vetrnik«) v Provansi davnega leta 1336. Prevod je toliko skrajšan, da se nevsiljivo zrcali pesnikovo doživljanje in premišljanje, ujeto kajpak v tedanji čas zgodnjega humanizma, oživljanja antike, če bi to znatneje oklestili, bi bil Petrama le še navaden nedeljski izletnik, ne pa eden od največjih lirikov svetovne literature.*

To pismo štejejo razgledani gorniki za prvi »miljnik« planinstva in je gotovo že prevedeno v vse alpske jezike, zdaj pa je čas, da ga dobimo tudi v slovenščini.

*26. aprila 1336 se je dvaindvajsetletni pesnik **Petrarca** s svojim bratom Gerardom in služabniki povzpel na 1912 metrov visoko goro na jugovzhodnem obrobju Alp v Provansi. Razgle-da! se je po starem mestu Orangeju in Avignonu ter po rodovitnem Porodanju.*

*Tako po vrnitvi na izhodišče, na skromno posestvo v povirju Vaucluse, je v latinščini opisal svoje doživetje v pismu, katerega prejemnik je bil bržkone kardinal **Giovanni Colonna** v Avignonu. V zbranih pismih in esejih *De Rebus Familiaribus*, ki jih je 24 zvezkov, je priobčeno na prvem mestu.*

V prevodu je izpuščenih nekaj zelo subjektivnih mest in navedkov iz Avguštinovih Izpovedi, kljub temu pa si bomo lahko predstavljali, kaj je veliki pesnik tistega davnega dne doživel na provansalskem »Vetrniku« in kako poglobljeno se je razgledoval po antičnem slovstvu, ki se je tedaj pri prvih humanistih začelo prebujati iz tisočletnega sna. (Op. ur.)

KDO NAJ BODO SPREMLJEVALCI?

Včeraj sem se povzpel na najvišjo goro na našem koncu, ki se ne imenuje brez vzroka vetrovna (ventusus), in sicer zgolj iz želje, da bi spoznal tukajšnjo znamenito vzpetino.

Že nekaj let mi misel na to goro ni dala miru; zakaj že izmlada me, kakor veš, usoda sili k temu, da bi spoznal sile, ki gibljejo človeka.

Ta gora je vidna že od daleč, neprenehoma mi je bila pred očmi in nazadnje nisem več strpel od koprnenja, še posebno zato, ker sem pred dnevi med prebiranjem Livijeve Zgodovine Rima naletel na mesto, kjer se Filip, makedonski kralj, ki se je vojskoval z rimskim ljudstvom, povzpne na goro Hemus v Tesaliji, s katere se menda vidita dve morji, Adrija in Pontus Euxinus. Ali je to res ali ne, tega nisem mogel zvedeti, ker je oddaljenost Hemusa od tod prevelika, stvar pa je vprašljiva tudi zato, ker se mnenja pisateljev razhajajo: **Pomponij Mela**, kozmograf, sporoča brez pomisleka, da to drži, **Livij** pa meni, da je dogodek izmišljen... Toliko pa vem: ko bi bil Hemus tako blizu, kakor je Mont Ventoux, se ne bi dolgo pomišljal, da zadevo priženem na čisto.

Če se povrnem k omenjenemu Mont Ventouxu, se mi je zdelo, da je tisto, česar pri osivelem kralju ni moč grajati, opravičljivo tudi pri mladem človeku, ki živi samo zase.

Ko sem premišljal o tem, koga bi si izbral za spremljevalca na poti, se mi je komaj kateri izmed prijateljev zdel povsem primeren za to; tudi med bližnjimi je namreč redkokdaj najti popolno ujemanje v čustvih in načinu življenja; zakaj eden se mi je zdel preveč obotavljiv, drugi preveč previden, eden počasnejši, drugi pa